

Tu B'shvat: Roots to Routes

מרכיב זה הינו חלק מהתורה והוא נשקף

הנהיגו

יודעים דברי החינוך הימים ימים ימינו כפנים, שכינם זה יורד שפע נתי

של תורה, כל שנה יש השפעה חרשה להלכה ולכל יחיד, יבטרי כשכנס מתחילים לתת

ההשפעה התרשה, כמו שהאילות מתחילים ליוגט מהגשמים החדשים, תורה נקרא על

המים, ראש השנה לאילן יהודי נקרא איל האדם עץ השדה, וזכרון זה מקבלים תשומה

גדולה של תורה, בשבת הראיל משה באר את התורה, לפני ההסתלקות, ובהי שבעות איל

האיר לכל הדורות, אלה הדברים אשר הם משה לכל ישראל, כמו שדברט בעוה"י במס

בארכה, באר את התורה, לשון באר, באר מים חיים, שכל יהודי יכול לשאוב, מל שנה

דלי, דליה רלה, לדלות, מים עמוקים עמו ואיש הכותה דלטה, באר בשבטים לשון, באר

מקום שיהודי נמצא, וטיז בו חזקת התורה יורד השפע הנפלא הזה בחוקי גדל ולומר

ועמל תוהיק כיום זה, וקבלה להתחוק לתבוא הוא כלי גדול לקבל השפעה התורה, שנת

כיסון תשפנו בחיים, וידוע מה שאמר החינוך הריים זייט, שיכול להבחיץ בין תורה ולמי

שכנס לאח"י, סיאי א אנדרט השפעה

2 שנינו בגמרא תענית ט"ז ה"ג: "כדי הווי מפטרי מהדודי (רב נחמן מריב יצחק) איל לברוך מר, איל אמשול לך משל לפחד לאדם שהיה הולך בנדבר והיה רעב וזיקף וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקים וכלו נאה ואמת המים עוברת תחתיו, אכל פירותיו ושתה מימיו וישב בצילו, וכשביקש לילך אמר: אילן אילן במה אבדך, אם אימר שיהיו פירותיך מתוקים, הרי פירותיך מתוקים, שיהיה צילך נאה הרי צלך נאה, ושתהיה אמת המים עוברת תחתך, הרי אמת המים עוברת תחתך, אלא יהי רצון שכל נטיעות שנטעים ממך יהיו כמותך ע"כ.

ביתר התבוננות ושימת לב נבחנו שנמשל זה טוען בחובו את כל מעלותיו של האילן אשר בהתאם להשואת התורה, כי האדם עץ השדה" ניתן להקיש מן האילן אל האדם. אמנם כניגוד לאילן שאין חובר תלו בו, האדם, ביתר למצות את מעלותיו החבויים בו פנימה, להלך נבאר משל זה בס"ד.

3 מובא בשם בעל היפני מנחם זי"ל, שהגדיר את ארבעת המאפיינים העיקריים של האילן על פי חז"ל. נבסס ונרדעב את דברינו להלן על פי דברים שפרטם בשערנו.

השורש ברש טימן ר"ג כתב: "טימן לידע איזה פרי עץ או פרי אדמה כל אילן ענשה פירות משנה לשנה נקרא פרי העץ, אבל כל דבר שאין שורשיו נשארים בארץ ועריכים לזרעו בכל שנה, נקרא פרי אדמה". נמצא איפה שתוכניתו העיקרית של האילן היא כוזה ששורשיו נשארו תמיד גם כאשר פירותיו ניטלים ממנו, ובעתיד ממשיך הוא להוציא פירות מאותו מקום שהוא למד להוציא. הרי לפנינו תבונה אחת של האילן ששרשו נשארים תמיד.

4 תבונה נוספת של האילן נמצאת בתוספתא דערלה ופ"ח שהאילן גדל לטובה, ואילו שאר ירקות נמוכים הם.

5 מעלתו השלישית של האילן באה לידי ביטוי בדברי הגמרא בתעניתה"ל: "משל לתבוא הדבר הימה לאדם שהיה הולך בנדבר והיה רעב וזיקף וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקים וצילו נאה" אמר אילן אילן במה אבדך שיהא צילך נאה - יהי צלך נאה" ע"כ. הרי שהצל הוא אחד מתכונותיו המיוחדות של האילן ונמנה בין מעלותיו.

התבונה נוספת מובאת בשם הראשונים, שהאילן מתאפיין בכך שניתן להבדק מעופו בארץ כדי להצמיח אילן נוסף, משאיכ בשאר ירקות.

נמצא שהאילן נחידוד בארבעה תכונות עיקריות, א, שורשיו יונקים תמיד גם כשאנו מוציא פירות, ב, צמיחתו ודא לטובה, ג, האילן משרה על סביבותיו, ד, ניתן להבדק ממנו אילן נוסף בערעע, שימא עלינו להתעמק בכל אחת מן התכונות ולמצוא את המקביל לתכונת האילן במין האנושי בהתאם לדברי הפוסק "כי האדם עץ השדה".

6 יודעים אנו שהקביה קבע באדמה את בה המשיכה, וכל הנבראים כולם נמשכים מכה שמימי אל האדמה, וחו סוד קיומם, שהרי כלי כח המשיכה איא להתקיים, אך ראה זה פלא קיומו של העץ תלוי באפשרותם של השרשים ליתק את חייתם מן האדמה ולהעביר את החיות בליוון ההפוך מכה המשיכה, ממעמקי האדמה יונקים השרשים את הלחלוחית המעבירים אותה הרחק למעלה אל גוץ העץ ענפיו ופירותיו, וככל שהשרשים מעמיקים חידור אל הדברים הפנימיים של הארץ, כך כמותם להעלות את העיקה לצמרתו של האילן הנוצרה הרחק מעל הארץ.

7 ברומה לאילן מחונן הוא האדם באותה תבונה נומש, כח משיכה אדיר טבע וישיבה באדם, כח המושך אותו לארצות, להבחיית, לשאול תהיות, אבל האדם מסוגל להתגבר על כח המשיכה ולהסיט למיח החפזר ממש, כפי שנאמר במרכה המעביר שינה: זכנת את יצרתו להשתעבד לרי רחיצו לקחת את אהו כח משיכה ולשעבד לעבודת ה'.

8a

א דין השכמת הבוקר, וכו' כי כעפים:

א "ויגבר (ה) (ב) באר למידי במקור (א) לעבודת בורש"י שהיא הוא פטור (ג) (ד) (ה) התורה

8b

טענה ברורה

(א) לעבודת בורש"י, כי לכן נמצא פסוק כמו שאמר הכתוב כל הקורא בשם ייבטרו ברחמי על, (ב) ח"ק (ג) אם ישאלו ימי כעיר, שרי לך השנה כבוד כי הקד גדל או ישאלו ביקר להם לך, המנה מעתה וידין לא עננה מבין יונגר שלו אל ימים לו, והכנס נמכו לו ימי ערן נעמה (אשר למי ערן ל"ו כנס יום, ואל ערן למיוד נכסמה (אכן פשוט לנבדלו ל"ה וק"ו כן בני, כל ק"ו למי ערן הקל"ה: (ג) בבור, גמ"ל מה ס"ל ל"ב ח"ק

9

ביתר הענין בכללותו ע"ס הכלל הידוע שכל הרי"ג מצות אלו תרי"ג צעות אין לוגיע לתכלית הכל, וכו' תדבק, שהיא תכלית התורה והמצוות, שיהודי יהי דבוק בה, כי ע"י קיום המצוות מתדבק בה, שורש הדביקות תלוי במדות כלשון חז"ל תדבק בדרכי (פ"י רש"י דברים יג).

ולחסבר למה המדות הם שורש לדביקות בה, י"ל ע"ד משל לעז רב ענפים ופירות, שכל מקור החיות והביקה של הענפים והפירות הוא בשרשים אשר הם אפי" לא נראו בחוץ, לו באדם, המדות הם שרשיו הרחניים, ושורשי תורתו ועבודתו, מאחר שהם טבעיות והכונותיו, וכמו שבמשל האמור

אם יארע ליקור רק בענפים ובפירות, אין זה המור כי"כ כמו אם הליקוי הוא בשרשים, כי בענפים ובפירות יכולים לקצוץ ולכרות את החלק הלקוי, משא"כ אם השורש לקה ח"ו ברירה אלא לעקו"ו את כל העץ, כן באדם קבעו חז"ל בענין המדות הרצויות שהם שרשא דכולא, ואם בחו"י רקמו בעיקר המדות הטכונות והטבעיות של האדם.

ואיחא בספיק שופיר רית שרש מורה ראש
 ולענה היינו ששופר מצויר לאיש יהודי שיעקור
 מקרבו את השורש מורה ראש ולענה של הרע, כי
 הלא אפשר ויחכו שיהיו יעבוד את השנית כל ימי
 חייו ואם שורש הרע לא יעקור מעצמו, לזה בא קול
 השופר לזרוז ולעורר ציון. כן איחא שופיר מלשון
 שפרו מעשיכם. היינו שיקול השופר נכללו בו
 קריאתו, הן בסור מרע לעקור את השורש מורה ראש
 ולענה, והן בעשה טוב שפרו מעשיכם וכרית לא
 חסר לכל יהודי יש ענין מיוחד בסור מרע וענין
 מיוחד בעשה טוב השייכים לשורש נשמתו.
 שבשבים ייד לעולם, היצהיר משקיע את כל
 הכוחות שיהיו יחי כמו ישן ונרדם בעיניו אל
 שהם הנקודה העיקרית שלו. ועיו קורא אליו קול
 השופר עורר ישנים משנתכם. וזהו ענין לשמות קול
 שופר, כי לשמוע את הקריאה שהקביה קורא אל
 איש יהודי ביום הזה.

14 מניין ט"ז-ט"ו בבואך

צריך לעבור מקודם נסיונות, כי כן יסד הש"ת שאין
 אדם מתעלה למדרגה יותר גבוהה כי אם ע"י
 נסיונות, ובמיוחד תלמודי הכמים מתנסים בנסיונות
 קשים ביותר, ואחרי שמתגבר על הנסיון הריחו עולה
 *מדרגה לזריה, שמכל נסיון שאדם עובר הוא גדול
 ומתעלה, וכדאי במדרש (ב"ר גו, א) שהנסיון הוא
 בבחי' גת ליראך גם להתנוסס, מנס של סמינה,
 נס להתנוסס גידולין אחי גידוליה, שמתוך הנסיון
 חולך יהודי וגדל ומתעלה, עכן בשעת נסיון יש
 הסתלקות המוחין, שנמשלן מן האדם את כל הסיקין
 שלו הוא בסכנה גדולה שלא יכשל ויפול ח"ו וצריך
 שמירה גדולה וחיוק. וזהו שאמר הכתוב וזהו בנסוע
 הארץ, ר"ל כאשר יהודי עומד בנסיון כדי לגטוע
 ולעלות ממדרגה למדרגה, ואמר משה ששנה
 התפלל עליהם ויקש קומה ה' והיה בעזרתם שלא
 יפלו ח"ו ואדרבה יתחזקו ויעלו יותר ויותר, ויפצי
 אורכך וינטו משנאך מפניך. היינו שלכותות הרע
 לא תהיה אחיה ביהודי ויכול להתגבר עליהם ולעמוד
 בנסיון.

16 Struck for Truth - Et. R. Carmel - vi. 5.

God said to Moshch in *parashat Bechlah*: "See, I am standing before you there by the rock in Horev." On which our Rabbis comment: "The Holy One Blessed be He said to Moshch: Wherever you find signs of a human foot—there I am before you."

In order to gain some understanding of this very obscure *midrash*, we have to know something about the symbolism of our Rabbis. The foot is the lowest part of the human body. Therefore, in the language of the Rabbis, the human foot means the lowest level of a human being's spiritual existence.

Speaking to the Serpent in *Gan Eden*, God said, "You will attack him [the human being] at the heel." The meaning is that the Serpent—who is the *yetzer ha-ra'*—attacks a person at the point of his greatest weakness. This is the "heel" of the person: the sins which a person crushes with his heel. There are things in a person's life which he does not even call sins; he thinks them too small to concern him. But in fact, "small" sins repeated innumerable times may cause more spiritual damage to a person than greater sins, because he is aware of and concerned about the latter and will soon do *teshuvah* for them, which is not the case with the "little" sins. It is, therefore, the unnoticed sins which constitute the person's lowest level.

וב, נעטיל קטור לבעל המעט אלימלך וייע
 טובע ש, האדם לא גבור אלא לשובר את הטבע,
 היינו שנה הכלים האדם, לחוקן מידותיו, ומבאר
 עור, כי מי שגודל בטבע של עקשנות ישבר טבעו
 מ' זים רצונות לעשות דוקא ההיפך ממה שיצלה
 במחשבתו, וכן מי שטבעו עצל ויגיל עצמו מ' יום
 לעשות כל דבר בזריזות וכו', כלומר, לא רק מדות
 האמוריות כמו גאות או קנאה וכעס, אלא אמרי
 תכונות בעלמא כמו עקשנות ועצלנות, גם עיו
 נאמר שהאדם לא גבור אלא לשבר את טבעו, כי כל
 התכונות הרעות שבאדם שורשים מצד הט"א, והם
 בכלל שלשון הרע שבו, ויעורו ותפקידו של האדם
 לשבר את טבעו הרע, ונללל במאמ"כ (דברים י'
 ובלתם את ערלת לבבכם ותרמסם לא תקשו עור.

12 - יטן איש

כח זה הנסיון כשרשי האילן אינו כלל לעולם, גם כאשר העץ משרי או
 עליו בעיצומו של החורף, כשחיותו של העץ נראית כה עלובה ומיוסרת, בו בומן
 משפעת במעמקי האדמה לחלוותים מבורכות, וממשיכה את קומו וגונו של
 העץ, את הדוב ממנו עתידו לבלבץ ברא וזמן עליה חודשים וממנו עתידו
 לצמח פירות חדשים.

ישנם זמנים בהם האדם בבחיול משרי את עליו ומפסק את תנובת פירו.
 נסיונות קשים ונוריים מורידים את רוחו עד רבא, אבל השב אנוש עד רבא,
 ותאמר שרבו בני אדם, ישנם ימי אהבה ימי שנאה כמו בעץ השדה - כימי
 השלכות, אף שחזק נראה עלוב ומרות דוקא מכוח הזקור שמקבל העץ שומע
 את עליו הם אלה הגורמים שובא העת יוציא פירות לתפארת, כי אותה יתקה
 מחרבת של השרשים הפנימיים - ממבועי הזורה בכל עת, גם בימים קשים,
 היא המצמיחה פירות, להיות בזנות עץ והשתול על פלגי נים. בכוחם לרומם
 את האדם לגובה ולהצמיח על זים פרחים ופירות.

15 ואח"כ נאמר יבנוחה יאמר שובה ה' רבבות
 אלפי ישראל. וי"ל בזה, ואמר שיהודי כבר מתגבר
 על הנסיונות וכבש את היצה"ר עדיין לא ימים
 שלימותו, שמעתה מושל עליו השליחות בעשה
 טוב, שהכלית התורה וצבוח ה' היא וחיילו ורחימו,
 אהבו ויראת, וכן השליחות של איש יהודי בעולם
 ישנה בסור מרע וישנה בעשה טוב, ואחר שמילא
 עליותו בסור מרע והתגבר על הנסיון עליו למלא
 השליחות בעשה טוב באהבת ה' ודביקות בל', זה
 היא מקשה משה ובחמה יאמר אברהם ה' רבבות אלפי
 ישראל, ובנותה מל' מנוחה ונתה, שובה ה' רבבות

But it is just at the lowest level that God stands. Right there is the place of the *Shechina*. As God said to Moshch on a previous occasion: "Take your shoes off your feet: the place where you are standing is holy ground." Whenever a person stands—there is his holy place: the place where he can begin his regeneration. His spiritual place—his *behora* point—however low it may be on the scale of spiritual values is precisely the place from which he can begin his ascent. A person who discovers his lowest point can draw from this discovery the spiritual impetus which he needs for *aliya*. "Take your shoes off your feet" means, "Remove the covering which is hiding your defects from yourself." Only when this is done will "the place where you are standing" be "holy ground." There is no better place than that to begin one's ascent.

20 Let us Make Man - R. Tarsk

Thus, if the reality is that one has a pleasant voice, then it is improper to deny this. If one is intellectually bright, one must not think of himself as dull. If one is attractive, one may not think of himself as homely. If one is an accomplished scholar, one is not permitted to consider himself an ignoramus.

blessed with a fine voice must recognize this to be a Divine gift, so the person with a brilliant mind capable of learning, retaining, and analyzing should recognize this as a G-d given talent. One can recognize his factual greatness without assuming the pride and vanity of the strutting peacock.

Self-esteem is based on the realization of one's capacities, of what one can do. Vanity is the feeling that admiration and exaltation should be expressed for what one has done. Thus, the Chafetz Chaim wrote his great works because he knew he could do it, and that is a healthy and virtuous self-esteem. After the works were completed, he did not expect honor or glory for his achievements. Quite the contrary, he was already concentrating on what remained for him to do with his G-d-given talents. That is consistent with humility.

21 In this context, it is clear that *gahva* and positive self-esteem are actually polar opposites. The vain person is apt to become inactive and rest on his laurels, or at least on what he may believe are laurels. The person with self-esteem knows he has the capacity to perform and therefore the obligation to do so. Similarly, *anivus* and low self-esteem are opposites. The humble person knows that he has not done enough and feels a responsibility to do more. The person with low self-esteem feels he lacks the capacity to accomplish anything worthwhile, and this feeling of futility results in his doing nothing.

The distinction between self-esteem and vanity is clearly stated in the following Midrash: The Euphrates River was asked, "Why do you flow so quietly?" The Euphrates answered, "I have no need to make any noise. People take notice of me by my deeds. A person plants a tree near my waters, and it sprouts in thirty days. If one plants vegetables near my waters, they begin growing in just three days."

23 Pathways - R. Wolfson 93

Technology can destroy a man. The pattern of modern living threatens the development of the personality. Anything but depth! Be superficial! The soul is choked.

The way to love God: contemplation! Contemplation—*bisbon'vus*, from the root *binab*, understanding, and *boneh*, building. One delves into himself to understand and build himself into a viable spiritual being.

The prophets called for it: "'And now,' says God of Hosts, 'pay attention to your ways!'" and Isaiah lamented, "The ox knows its master, and the donkey, its owner's trough—but Israel does not know Me, My people do not contemplate."³

Any advance in self-perfection begins in contemplation: quiet, everyday heart-searching. No, you don't need Oriental disciplines to do it!

הכונתו השניה של האילן הוא הגבוה

הנה לכאורה אצל האדם קומה זקופה היא חסרון כמו שאמרו בברכות הן מי עיבו "אמר מר המהלך בקומה זקופה אפילו ד' אמות כאילו דוחק רגליו שכונה דכתיב: מלא כל הארץ כבודי" הרי שההליכה בקומה זקופה לא ה' שאינה נחשבת למעלה, אלא אדרבא "תעבת ה' כל גבה לב - אין אני הוא יכולים לדור בכפיפה אחת" הוכן אם כן אפשר למצוא אצל האדם מעלה כזה שקומתו זקופה ברומה לאילן.

אולם יש לבאר עפ"י משיב ברזח חיים (אמת פ"ד ט"א) וכוחותם סופר בגזרים (דף ל"ה ע"א) בביתאור דברי הגמרא: "אין השכינה שורה אלא על גיבור חכם ועשיר" שהכוונה היא למי שיש בו שלשת מעלות אלו אשר בהם נכללות כל המעלות שבעולם ואף על פי כן הוא ענין, עליו שורה השכינה - כי הוא העניו האמיתי, אבל לא שהיו עצם מעלות אלו נערכים לענין השראת השכינה עליו, ובמאמר ימימה הנביא (ש"כ"ב) אל יתהלל החכם וגו' כי אם בזאת... והשכל ידוע איתו" ע"כ.

22 מפורסם מאמרו של בעל האמרי אמת (נספח ראש מלה אראל - עמוד קל"ח) על דברי המדרש על הפסוק "למה תרצון הרים גבנותי והרר חמד אלוקים לשבתו" (תהילים ס"ח) שההרים הגבוהים בקשו שתינתן תורה עליהם משום קומתם הגבוהה. ותקב"ה בזה דוקא בזה שני המשפיל עצמו, והקשו אי"כ היחה תורה צריכה להינתן במישור בו אין שום גבהות? והשיב האמרי אמת: שמו שאינו בעל קומה אין בשפלותו שום רבותא, וחברותא היא דזקוקא בבעל קומה המשפיל עצמו עכ"ל חזן הן דברי הגרי"ח ברוח חיים.

קומה זקופה מעלה יתירה היא משום שרק עם קומה זקופה ניתן לקיים את האיסור לילך בקומה זקופה, יש להשתמש בשרשים העמוקים בזה להצנעה קומה זקופה, אולם כל בר רצה מוכן כי קומתו הזקופה של האדם אינה אלא אמצע להתכונן בפני ה' שאמר וזיה השולם להיות נכבד בלב פנימה בשם שהמעלה הראשונה היא במדותה התגברות על חוקי הטבע והעברת היניקה לינילה הפך בה המשיכה כך גם משמשה המעלה הנוכחית כשלב נוסף במסכת המעלות, ותפקידה הוא להפוך את הטבע הנערז מהקומה זקופה ולכופפו לעשות רצונו יתברך.

22 They asked the Tigris River "Why do you make so much noise when you flow?" and the Tigris answered, "I hope that people will hear my sounds and notice that

exist" (Bereshis Rabbah 16). How beautiful an analysis of positive self-esteem versus vanity. One who is aware of his productive capacities does not call for recognition and acclaim. One who believes himself to be sterile will generate a loud furor to draw attention to himself.

One hundred blessings every day.⁴ "It is a positive commandment of the Torah to bless God after partaking of food. . . . And our Sages ordained that we must say a blessing before we eat any food, and then we may enjoy it. . . . And just as one recites blessings over things of pleasure, so with mitzvos: we recite a blessing first and then perform the mitzvah. Besides these, they ordained many blessings of praise and requests, so we may remember our Creator constantly.

24 זקוק היינו האריך בספר צדיק, שביים זה אפשר להגיע לאכול כרצונו אכינו שבשמים, שכל תרש שבט מסוגל לה, וכיש בחוקי. נני המרג הקדוש של אכילת פירות, שפנהגן של ישראל שרדשו גבוה מעל גבוה, אפשר לקבל קדושה אכילה לכל השנה הבעליש, ונס אפשר להגיע לעבודת המאה ברכות שהם מטיקני חיקוני אכילה, כי על כל מצעא פי ה' ע"י האדם, וימנו שדברנו כמי"ס בארצות, גם

אנו חיים עם הקב"ה כשהיים עם מישהו בכוח, צריך שתהיה תקשורת
אחר התקשורת עם הקב"ה היא הברכות מאה פעמים ביום או פונים אליו
ומברכים אותו: "ברוך אתה ה' אלוהינו בלד העולם"

בש"ק הזה, מאה ברכות, מאה אונים, אל
תרי מה אלא מאה, מ"ה זה מ"ו שבט, מ"ה
זה לפני ר"ח ניסן, מ"ה מ"ה העולם, וביום זה
מ"ה אור מאה הברכות, ולתקן טעם הראשון
שהי ע"י אכילה, ראש השנה לאילן, אילן
במטריא צ"א, כי השמות, מצא פי ה' יחי
האדם, כידוע שאמרת השם הקדוש בהברכה
מעיל הרבה להאכילה שהי כרענו ה', וביום
זה יודו השפעה ושגבה באלו העונות, ע"י
מנים דבריו הקדושים, עד שיחלל את
שמינו ד"ת לתוך גליה, יתפלל שלא יכנסו
מעונות לכו, ע"י אכילה אפשר לקבל השפעה
התורה של יום זה, תמיד ט"ו בבעש סמוך
לשב"ק בשלח, מן, ושירה, אוכלי המן לחם
שמלאכי השרת אוכלין, ובר יום ביומו, ושירה
עבודת הברכות.

האם אנו מתכוונים פעם בפלאות הבורא, באיזו גאונה בלא אחר
הקב"ה, אדם חש צמא, הוא לוקח כוס מים ושוחה, כמה זמן נעבר על
שתינו הכוס לפני? שתינו משתי שניות, וכזמן הקצר הזה הוא צורך להכניס
לומר ברכה, נקל, אפוא, לשער, כיצד תראה הברכה, ואין פלא אם תמקום
לומר "ה' אלוהינו", יאמר: "אדולינו".
למה זה קורה? כי מאה הברכות אינם רק עוד מצוה מתחייבת משהו
אלא צורת חיים, צורה של לחיות עם בורא עולם, לפגוש אותו, ללכת איתו
צורת החיים הזאת היא היסוד של היהדות.

משונו תכונות אלו נעבור לתכונה השלישית. "צלך נאה" רחנה שנינו בגמי
ש"רובן ק"ף מ"ו ע"ה: "הודיעה לידע כמה גבהו של דקל מודד קומתו וצילו, וצל
קומתו ידע כמה גובהו של דקל". התכונה השלישית בגויה אי"כ על גבה של
התכונה הקודמת. יניקתו של העץ מביאה לקומתו, וקומתו הגבוהה מביאה
לצילו של העץ, ככל שהעץ גבוה יותר כך גדל צלו בהתאם. הגאת הצל שנה
היא משאר ההנאות, ואם שאר הנאות אינם אלא כילוי הגורם המהנה באכילת
פירות וכדו', הרי שהצל הוא הנאה מתמדת שאינה מכלה את המהנה. אילן
הנמצא את כח היניקה שלו עד לצמיחת צמרתו לתפארת - יכול לשמש מחסה
לעוברים ושבים הזקוקים לו.

הגמרא מונה עשרה דברים שאם אינם בעין, אסור לתלמוד תכנס לגור בה.
רבי עקיבא מוסיף: "משום ר' עקיבא אמרו אף מיני פירא, מפני שמיני פירא
מאירו את העינים" ומסביר כי ע"כ נשאל מדוע כה חשוב שיהיו בעין מיני
פירות, עד כדי כך שאסור לגור בה אם אינם, ומה משמעות הביטוי 'מאירין'
את העינים?

ובמ"א ביארנו בזה מה דאיתא בגמ' תענית דף ה' ע"א: "לעמוד לרא
מתקבצות כל החיות אצל הנחש ואומרים לו: ארי חרס ואוכל זאב טורף
ואוכל, אלה מה הנאה יש לך, אמר להם איני יחרץ לבעל הליטין".
וראו לדבון גודו תשובתו של הנחש, הרי הוא מתרץ קדושה קדושה מלכה
יחרץ - אולם לפי המבואר בבית הלוי, יתכן לומר, שכונת הנחש תשובתו היא
שטבע זה של ילדוק בלי הנאה אינו דבר שאנו הנחש יצרתי, אפי הוא תולדה
למעשה האדם בדבריו לשון חרץ, הרי אי"כ צילו של האדם, ההשפעה
העצומה של מעשיו, וזהו הרצאה של מעשיו גם כלי כילוי המהנה, נעם עשית
המעשים ויצרים על בכל העולם כילו הן לטוב הן למוטב הרי

גם לולא דברי בעל השבט מוסר, ניתן להגיע למסקנה זו על פי השבט
הישר לעינו, אין ציפיות גדולות, הוא לא חושב שמגיע לו משהו ולכן הוא
שמה בחלקו. אבל בעל הגאונה, מי ידחה לו ופי שווה לו, תמיד יש לו תענוג
ומענה, הרי אף פעם לא מכבדים אותו מספיק, מאותו המאוסה לא מאפשרת
לו לחיות בשמחה.
כמוכן שמחה טובה מרובה (ומא ע"י ע"א), והענוה מביאה את האדם
לשמחה, העניו לא חושב שמגיע לו, מסתכל גם אם הוא לא מקבל כבוד או

30 מאי נמיאני - ויבא - ויבא
יש דיון אודות שמו של רבי עקיבא, אצלנו מקובל לכתוב את שמו עם
אל"ף בסוף, כך מופיע שמו של רבי עקיבא בכל הש"ס. אמנם בירושלמי, יש
הרבה נאד פעמים רבי עקיבא ברא"ב בעל ת"אור וזנו", מביא בהקדמתו לספר
למן לשמו של ר' עקיבא בסופי החיבות "אור ורוע לצדיק וישירי לב שמחה"

לא מצליח בעסקיו וכדומה, דברים שעלולים לגרום לעצב, העניו נשאר שמח.
הוא לא ציפה לגדולות ולא חשב בהכרח שיצליח, לכן גם אכזבתו לא
הולה, הוא יכול להגיע למידה של 'שמח בחלקו'.

34
לא יחמיץ וששמנו לא יבאיש, שלא ינהג חלילה בגבהות הלב, שכן על ידי כך
הוא מרחיק מעצמו את הסובבים אותו. לא תהיה לו השפעה לטובה עליהם
כמו שאומרת הגמרא "מאן דמתיהיר, אפילו על אינשי ביתא לא מתקבל" (מ"ה)
מ"ו ע"ב. אדם שמתגאה, אין לו השפעה אף על הקרובים לו ביותר, ההשפעה
הטובה של האדם על בני ביתו ומקורביו, היא הפרי שלו, היא כרטיס הכניסה
שלו לכן ע"כ, וככל שהאדם מקטין עצמו, כך השפעתו על אחרים גדולה יותר.
כמו שמצינו בחל"ל "מאן דאיהו זעיר, איהו רב" (מ"ה) פ"ד ה"י ש"ה, כלומר, ככל
שהאדם מקטין את עצמו, כך הוא גדל בעצמו ונהיה גם גדול יותר בעיני
האחרים. יש לו כוח השפעה על אחרים מכיוון שהם מעריכים אותו.

את שבט אשר בך יעקב אבינו "מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך"
בבבשה מ"ט מ"ה. גם מברכה משה רבנו יש לאשר בארצו שמן טוב, ויטובל בשמן
הלו" נהנים ל"ב מ"ה, אבל אשר הפיות לא מתקלקלים כי אשר הולך בקו
השמחה והענוה, כך אמרה לאה "באשרי כי אשרני בנות" (בראשית ל' י"ג) אשר
הוא מלשון אושר ושמחה, משה רבנו ידע שאשר עניו גדול, לכן השאיר אותו
לסוף הברכות בפרשת וזאת הברכה, "ברוך מגוים אשר" (רמ"ב ל"ג מ"ה) אחרון
אחרון תביע.

הנה ידוע ששנים עשר חודשי השנה הם כנגד שנים עשר שבטי י"ה וחדוש
שבט הוא כנגד שבט אשר (מאור ושמש דמ"ו ט"ו בשבט, ד"ה וכו', כך גם מידתו של
ט"ו בשבט, הרי בט"ו לחודש מתחילה הלכנה להתמעט, להקטין את עצמה.
הקב"ה צוה עליה "המעטי את עצמך" (חולין ט"ו ע"ב), וזה ענין של ענוה, שהרי
לענין מקטין את עצמו, אינו חושב את עצמו למשהו. ט"ו בשבט המזל לענוה
לכן שהוא חל ביום ט"ו שבה הלכנה מתחילה להתמעט.

הפירות הם התוצר של העץ. אדם נמשל לעץ השדה (מסכת יב"ב דברים כ"ו י"ט)
ופירותיו הם הדברים הטובים שהוא עושה בעולם. מה הם פירותיו של אדם?
מצות ומעשים טובים, ההשפעה שלו על סביבתו, אדם צריך להשגיח שיני

אם כן, שתי מידות טובות הכרחיות כדי שאדם יוכל להקרין ולהשפיע וליצר פירות חיוביים ברוחניות על כל סביבותיו, הענווה והשמחה. ואלו הן מידותיו הבולטות של רבי עקיבא.

מכאן מובן מה רומז רבי עקיבא במאמרו שאין לגור בעיר שאין בה מין פירות. הפירות הם ההשפעות הטובות שכל אדם יכול וצריך להשפיע ברוחניות על הסובבים אותו, ובכדי להגיע לכך עליו לעבוד על המידות הללו של ענווה ושמחה.

מובנת גם ההדגשה של 'ומאירות עיניים' להאיר את העיניים, הכוונה לתעודת השפעה טובה לאחרים כמו שאומרים: הוא האיר את עיני בסוגיה וזה המסר המרכזי של ס'ו בשבט, לנסות להשפיע טוב וחסד על כל מי שבא עמו במגע על ידי השמחה והענווה.

מצינו במדעי "כתוב צדוקת כהר"י אל, מה הרים הללו נרעים וקטנות פירות, כך מעשיהם של צדיקים נרעים ועושים פירות, שנאמר אמרו צדוקי טוב משפטך היום רבה, מה התהום הזה לא מרע ולא עושה פירות כד' ה' הרעים עושים פירות, שאם עושים פירות מתרבים את העולם" ילשו שם שיש זה שיהיה מעשיהם של הצדיקים וקראים פירות, ואילו מעשיהם של הרעים אינם וקראים פירות, הם אמנם זרועות, אבל זה לא מתפתח לכלי פירות, כי פירות הם סימן להשפעות טובות דוקא, ואילו אצל הרעים ההשפעות אינן חיוביות.

ואם אנו מדברים על כוח ההשפעה של האדם, שאלו הם פירותיו, ומצאנו שבעונה היא הכרחית כדי להשפיע, כך הוא גם עניין השמחה. אדם שמח מצליח להקרין סביבו שמחה ולסחוף עמו אחרים, אדם 'עצוב או מרוכז' ממוזר, רק מרחיק מעצמו את הזולת, אף אחד לא אוהב להיות ליד מישהו מחוז סר וזעף, כבר קבע שלמה המלך בחכמתו: "לב שמח יושב פנים ובעצבת לב רוח נכאה" (משלי ט"ז י). כאשר יש לאדם לב שמח, הוא מסוגל להיטיב עם האחרים, אבל אם האדם נמצב של עצבת לב, הוא רק מושך סביבתו רח נכאה, רחמים וזה גם מהיבטינו 'שמח וטוב לב', מי שהוא שמח הוא גם טוב לב. כך כתוב על המן הרשע "ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב" ואמרו ה' ש' כאשר שמח, הוא בהכרח האפך גם להיות טוב לב, קל לו להיות בעל עין טובה ולפרק לזולתו, ואם זה נאמר אצל המן הרשע, קל וחומר בן בנו של קל וחומר לאדם מישראל.

38

הקרושים אומרים על המטות ו'לבנו שנוה מתלב' כי מי שמראה להבין שנים לבנות זאת אומרת סבר פנים יפות, יותר חסוד ומנונית רח' לשתות קלס. אם היינו רואים שאדם עומד ברחוב ומחלק לכל עובר כוס חלב מבין כמה היינו מחללים את האדם הזה אומרים חויל הקרושים כי מי שמראה להכיר סבר פנים יפות יותר חסוד ממי שנתן לשתות חלב, כי על ידי שמראה סבר פנים יפות להכיר יחלים מעט להצילו משבץ חלב, או שלא יד' מאבר עצמו לדעת, כי הרבה אנשים חיים במדינות לב וסובלים מזה, ועל זה שמרבים אתם ומעוררים אותם מקלדי עליהם את סכלם הרב, וכמה נפשות שאיברו עצמם לדעת ונתנו יחיל להצילו אם היו מתרבים עליהם וזהו נתינים להם דוממות לשפוד לבם הסר עידים כשרים 'דאגה כלב איש ישינתו' ועל דברים כאלה בנינים בעל רמזים סטני ערד, ויבנה' כרא בשכיה זה כריאד שלימה וגדולה להשיב את נפש האדם.

39

חול אישיות ששה נרדים נעלמים מאדם ואחד מהם אין אדם יודע כמה משתכר. זהו אומרת אין אדם יודע איפוא יש ריח, הוא כל רגע ידע. ע'ו ריכוזו נרד עם האדם - יכול להציל נפשות, ולקחת למי נצח. בי המקיף נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם שלא היה קל מאד לעשות, לא צריך להיות עשיר לזה כמו שאומר דרא"ש שהעני לא יחשוב מה אני יכול לגבול הסר. ממתק שמתו יכול כל אחד לעשות יותר מהעשיר בעשירותו רק אם יהיה לו רצון טוב לנרם נות רוח ונעים לחברו, אבל לזה נדרש שהאדם בעצמו ירש את הרע שבו כי כל זמן שהוא בעצמו נושחת ממדות רעות או איז לו לעשות טוב לחברו ועושה יחיל להראות לחברו סבר פנים יפות ולשפח את חברו ולשודר אותו, וזה נכלל בפעולת עשה "והלכת ביריבו".

37 ברכי אלהים יי' מ'א

הקב"ה כרא כל אילנות טובים אשר יש בהם כל מיני פירות משובחים להחיות נפש האדם לפארותו בשביל מה פרא כל יום הוא האדם יביל להיות בלערייהם, בלחם וזים, אלא הקב"ה שרוא הטוב והשטיי רצה להטב לאדם הנאה ונניג לכו כרא כל מיני פירות, כדי להחיות נפש האדם שמתו לו נות רוח וזה מביא לידי החטאת פועת שכל פעם יש לו רצו הרש להשיב את נפשו, איש הקב"ה ברא מייארה גדולה אך רוק כיו לעשות נחת רוח לאדם ולהשיב את נפשו, ואם אדם מאמר את חברו ומגיד את נפשו ולא מתחשב שחברו טובל ממנו יוצא שלישי דעתו מיתמת כל הנריאה - שהקב"ה ברא כדי לעשות נחת רוח לאדם, ונמצא שהאדם מה בפעם אחת מרוב בריאה שלימה.

והורה אמרה וזלכת ביריבו, איש צריך האדם להתנהג בדרך זו, להשתדל לא רק להאג בעד חיים הפשוטים של האדם, אלא לנרם לו הנאה והנעת סמח שיכול זה מסתל האדם לעשות בכל רגע ורגע, כשימצא לרובו והוא אישיות יכול לעשות נחת רוחו בסבר פנים יפות שיהי לקבל כל אדם בשמחה כמו שהיה

אנא ה', תן בנו מתיקות, מידת חסד, לימוד זכות ועין טובה, וכל זה יקרין מתוכנו החוצה לסובבים אותנו. אנא ה', המתק לנו את הדינים.

41 מרכי אלהים

42

Torah Studies - Ed. Sacks
The lamps of the Menorah of the Sanctuary are a symbol of the Jewish soul—"The lamp of the Lord is the soul of man."
And the seven lamps, the branches of the Menorah, are the seven kinds of Jewish soul. Aaron's task was to raise up every soul, to bring out the Divine within the Jew from its concealment in the subconscious.

The Rabbis sought an explanation for the fact that the word "raise up" (*behaalotecha*) is used, instead of the more obvious "light" or "kindle." And they concluded that the verse meant that Aaron was to kindle them "until the flame rises up by itself."

Aaron's spiritual achievement was therefore not only to light the flame in the souls of the Jewish people, but to take them to the stage where they would give light of their own accord. He did not simply create disciples, people who were dependent on his inspiration. He engendered in them a love of G-d that they could sustain without his help.

ונמצאנו במא' להבונה הרביעית המסוימת והמשלימה את מסכת מעלותו של האילן, מובא בשם וראשונים שחאילן מתאפיין בכך שניתן להבדיל מעטפתו בארון כדי להצמיח אילן נוסף, ובכוחו לנרם לרובו נוסף והמשכויות, כח הניקח זה מצליח להביא ללבבות לצמיחה לטובה, ולצדקה והכל מסוגל לייב להרבות בנטיעת נוספות, וזהו גם כן כוחו של האדם שהוא בעד השדה יהלומים בד' בבר מטפשים, מחברי יותר מהם ומתלמידו יותר מכולם, זהו עיקר הכליטה של לימוד התורה, להקנותו לאחרים ולהעמיד תלמידים בדמותו.

חיל המאירי במסכת נדרים ר"ף י"ג: "במדרגת החכמה והאחרונה שבהם היא להשפיע מחכמתו לזולתו, והיא היא המעמדת והמקימת תורה ללומדיה" ע"כ.

In the Garden of the Torah

Interpreting this concept allegorically, each of the expressions Rashi uses reflects a fundamental concept.
"The flame" — Every person is potentially "a lamp." But a flame realizes the potential, producing radiant light.
"Rises" — A person should not remain content with his current level, no matter how refined. Instead, he should seek to proceed further, searching for a higher and more complete degree of Divine service.
"On its own" — A person must internalize the influence of his teachers until their light becomes his own. The knowledge he learns should endow him with the power to "shine" independently."

נצרה דוחקות, ואילו יושפע שפע רב לכל העולמות - נכבד מאתנו לדעה. אך הנסיון מורה לנו כי כך הוא. וכך כתב הרמב"ם בביאור משנת. והכל לפי רוב המעשה" - שהמעלות לא יגיעו לאדם לפי רוב הודו המעשה, אבל לפי רוב מספר המעשים. והוא שהמעלות אמנם יגיעו כמקול המעשים הטובים פעמים רבות, וכפי זה יגיע קנין חוק, והמשל בזה כשיזון אדם למי שראוי אלף וחובים בבית אחת לאיש אחד ולאיש אחר לא יתן כלום - לא יעלה בידו מידת הנדיבות כמו שמגיע למי שהתנדב אלף חובים כאלף פעמים, מפני שזה ככל מעשה הנדיבות אלף פעמים ומגיע לו קנין חוק" (אבות ג. טו). הרי דווקא מרוב מעשים נוצר קנין חוק באדם במידת הנדיבות.

הדברים מפליאים, אם יהיה אדם הושב מחשבות גדולות על ענין הנדיבות, ויחשוב בו הידושים עמוקים ואמיתיים - לא יקנה על ידי מחשבותיו מידת הנדיבות, ואם יתן לאלף עניים וזו אחד - מה יקנה קנין חוק הנדיבות! הרי המעשים גשמיים יבשים מולידים מידת ומעלה בלב, ומחשבות עמוקות אולי יעזרו את האדם למעשה נדיבות פעם אחת, אבל קנין בנפשו לא נוצר על ידי זה מלא, אבל כשה מצאו בעלו העבודה בנסיונם, זהו כוון של מעשה!

סוד זה של המעשה הוא יסוד גדול בחזרה.

הנה, עד כמה שיהיה כל אב וכל סלמה שבונים. וסלמיותם הקטנים אשר למינות, לא יראו קמיותם רק יתגדלו ויהיו לאנשים גדולים בשנים, ואפילו גם גדולים בחוקה ועבודה, מפני קיום, ואם איש הכלים הוא רק מה שגור עיניהם עמה, וזכרון שרק עניים נדרם, לכו רק למנוח איהם לערים טובים מפורסם, והחידה ויראה רק מעד ולחוקים רצינים להקדים אל קרבם, ודי להם כזה. אבל האמת כי סלמה ואב כזה חוטא הוא נגד ה' ועמו, מכיון שהמלמד והאב צריכים לדעת שאות בני ה' וגדולי ישראל עליהם לחנך וללמד, ואת הנערים אשר לפניהם יראו לנשמות גדולות אשר עורן באבן, ועליהם להאמין ולהפריך.

45 הננים הם מנו ה' לעבדה ולשמרה, ואף אם יראו קדם נערים אשר לפי הפרתם קרי נפש הם וסרות רעות להם, דעו שזה כמעט של נרעיו הנשמות ובקר השלמות, קרים הם בחינתם ומלאים עסים בגדלותם, אין מידה ושבוע עת החקלאי קולר מישאאל, כבר חזינו קדוש ישראל מן השעלישטיב וסלמנדן אחריו וקר עדיקים לעבודה, רק שצריכים לדעת איך לשמש קדם ולקבלם למשלה אם יש לנו מלמד קמרת עקשנות שחמא רעה, וסופר המלמד ספשו הרבה, יתנון ויהי כאשר יתעורר יקבל על הערה ונבחרת ה' מהה תמות כל עבודתו בעקשנות ובקמסיות נפש, לא קל ולא הפסקה יהיה מכיון שאיש ישראל כפי שקבעו חכמיו ודרכם לקרבה ומדת דהי בראשיה לטו, הוא רק אם משמוד הקרים בחוקה (ענין שם), ובכל ענין העדות יהיה חקן בחוקת מעודה.

47 הרי גם ל"ב טוב" עדיין אינו התכלית האחרונה, והמעלות והמידות הטובות מוכרחות להגיע לכלל מעשה, ואם שכר המעשה הטוב הוא הרבה יותר גדול מאשר שכר לב טוב, אנו מבינים כי המעשה הטוב הוא יצירה חדשה לגמרי לעומת טוב'הלב, אכן מעשה טוב הוא יצירה חדשה על העקידה עצמה אין לנו לחשוב כי בקלות היא עלתה לאע"פ וליצחק אע"פ, חז"ל מספרים במדרש נחומא כמה מענות חוקות טען עליהם השטן כדי לעכבם, וכמה מכשולים עמדו להם על דרכם אל הר המוריה, וממש כל צער וצעד עד שם היה נסיון, וזהו האמת, עד כמה שיש לאדם לב טוב - כל קושי העבודה הוא להוציא המעשה הטוב אל הפועל.

48 יבדוד השפיר שאב ימים נעורים היה צעיר נפלאה. הוא שנחמלל חפלה כזה, אדם ובחבר קושיש, ואפילו שזה רמז רוח המלך צדק ומאילים ד"ה "פנה אל חפלה הערער" שקבוקים פניה אר במשלה של הארבע שרם, ולא בזה את השלשם, הכתב ואת" צעה זה שחמלל בעבור האילן סרק, "לדור אחרון", וכאמה כתוב אדם עין השדה" שראים נמשל לאילן, ומצינו שכלל ישועה נמשל לאילן כמשיח "דמותה לתמר", ריש אלו שנמשלו לתאנה "התאנה תנטה פניה", וכן נמשלו לשיא אילני פיזיה כאיתא במקראות, ובימים אלו רובא דרובא מכלל ישאל הם כמו אילני סרק שאינם מוציאים פירות שאינם יכולים להוציא לא תורה ולא הפלה ולא מצות ימצים כראוי, לעשותם באמת לשם שמים, ולכן נרביבם אנו להחפלה שנזכה אוננו האילני סרק להוציא פירות, והיונו מצות ומעשים בראוי.

49 נמצאנו למדים שארבעה הכונות מאפיינות את האילן ומשתפפות אף לאדם השותאת התורה "כי האדם עץ השדה" מחייבת היא, ויש על האדם ללמוד מן האילן מה שגורש ממנו, הניקה מן השורשים בניגוד לבח דימיונית, וקופרת הקומה עם כפיפותה כנדרשו, וצורת הצל לוקוקים לו דומשבת הניקה לזולת, כל אלו חבויים בנפש האדם פנימה, כפי שהם מצויים בכל אילן מטבע הבריאה, אלא ששונה הוא האדם מן האילן בכך שהוא בעל בחירה "יבדוד" למצות את אורם כוחות.

50 ולכן בחמשה עשר בשבט שהוא זמן התחלת הניקה ממימי השנה החורשה, זין מודמים הוצעונים, והם מדימים הרוחניים, כמו שביארנו (במאמר ל"ד) על האדם להתבונן ולמצות את כח הניקה מגשמי השנה החורשה, ולהוציא פריחה ופירות חרשים, בחזרה ובדברי החודשי הריים ועל כפי בשבט משפיעים לאדם את מה שיקורש בכל השנה.

אילת אילן ר' וואלף

הענין של חמשה עשר בשבט כבר ביארנו, והנה בחי' יב"ל שיה' הדרה' שהאילנות נקראו שיהים ומבואר בספרות הטעם, לפי שהם מתמללים להקבית גמל ויצא יצחק לישוח בשרו, וכאמה כל חלקי הבריאה מתמללים להקביר ולעזוב יצולה ואת לעין כל כמו רחמים, וזה נבונה כל עצי הארץ, והשפיר וז"ל פי הפסוק או ישיר משה, בחוכה ישיר הוא פועל יוצא עשוי השירה שאמרנו בני ישראל נמשחו בחי' שירה שיש לכל נבדא, הוא ישיר משה נדם לא ירנו כל עצי היערה.

אילת בסוף מס' לחובות שחירו כל אילני סרק שכתאר ישראל שטענו פירות, והענין הוא המעשה בראשית לא עצה השירה שריוו אילנות שטענו פירות וגם אילנות שלא היו להם פירות, אלא שכל אילנות היו צריכים להוציא פירות כמשיח יען פרי עושה פריה, שכן הוא סדר הבריאה שכל דבר בעולם יש בנפשו להוציא פירות אלא דע"ה חטא של אדם בראשון ומכללה האדמה כמו וכחוכ ארורה האדמה לעבודתה וע"ה אכזה האדמה קצח סכותה ייעצות וכו' ותחנות אילני סרק, ויש אילנות שטענה עליהם דלילה כ"כ שאין שים כח צמיחה להוציא פירות, ולעומת שריונו חטא של אדמה כמלאה יחור האדמה כיה רעמות שאבדה ושבו אפי' כבדור להצמיח אפי' האילני סרק, והם יצראו

46 יצא מה שעלו להחפלה בחמשה עשר בשבט, שיהא כפי מצינת חטא של אדמה, וס' הא יב"ל ליקנה בנפשו שלט מתמללים שנה ונרעים חטא האילנות כמלאה כפי עולם יאים ובחמה יעטרו ר"ה שפעמים השירה משיע את האדם בוכיה יתחנה שנה הטאה, וכן בעזרתו מתמללים אנו יעבור עם תחנות ב"כ כדי שיצאנו האילני סרק פרומוסם, שהם כפי חטאו ולמה יעטרו למכיל כעבור מה שחטא האדם כניל, והאמתו למי להו יצאו השירה יתן פריה כמסת המשיח עשיר כמשיח.